

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

23e jaargang nr. 32 - 9 augustus 1970

administratie

postbus 114, Utrecht

tel. 030-24641

postgiro 58 t.n.v. De Humanistische Pers

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 8,50 per jaar

Overige landen f 12,50 per jaar

losse nummers f 0,50

verschijnt wekelijks

Waarom lid van het Humanistisch Verbond?

Polet: „...Ik behoor niet tot de mensen die in een kerkelijke omgeving zijn groot geworden, ik kom uit een volstrekt buitenkerkelijk arbeidersgezin. Mijn vader was geen lid van de moderne arbeidersbeweging, hij was een beetje anarchistisch „angehaucht”, om het zo maar eens te zeggen — dat heb ik later gemerkt, hij is gestorven toen ik zestien jaar was, nog een jonge man —. Ik ben toen in de socialistische jeugdbeweging terecht gekomen. En daar heb ik 'n atmosfeer aangetroffen die me min of meer toch wel sterk doet denken aan wat ik in het humanisme terug vind: het proberen metterdaad iets op te bouwen van... bij elkaar horen, met elkaar over de dingen praten, en vanuit een achtergrond, een geestelijke achtergrond, je toch bezig houden met maatschappelijke en culturele zaken...

Ik ben een bijzonder praktisch mens. Ik ben dol op filosofie, ik vind het bijzonder mooi, heel mooi en ik mag er graag over lezen — meestal snap ik het niet —, maar ik vind met je overtuiging in de wereld wat *doen*, dat vind ik veel belangrijker...

Commentaar: Op verzoek van het hoofdbestuur is een groep mensen uit het HV bezig een ledenwerf-actie voor te bereiden. Ongetwijfeld zullen ze daarbij proberen een antwoord te vinden op de vraag: wat zou iemand er toe kunnen bewegen lid van het HV te worden?

Waarom dan niet dezelfde vraag gesteld aan iemand van die groep, iemand die kort na de oprichting lid is geworden, die in het hoofdbestuur heeft gezeten, die organisatie-secretaris is geweest, die alle mogelijke andere functies heeft bekleed. Theo Polet, waarom is hij indertijd lid geworden, waarom ziet hij nog steeds iets in het Humanistisch Verbond.

Polet: „...En waarom ik lid van het Verbond ben geworden na de oorlog — ik ben niet onmiddellijk lid geworden bij de oprichting, niet omdat ik er nog tegenaan stond te kijken, maar ik wist het eenvoudig niet; ik was inmiddels verhuisd van Amsterdam naar Hilversum en van Hilversum naar Soest — ik heb het eenvoudig niet geweten; ik zeg altijd men heeft vergeten mij er bij te betrekken. Dat vind ik erg dom van ze, want men had kunnen weten — een aantal van die mensen — dat deze zaak

mij bijzonder ter harte ging, omdat ik altijd voor mezelf het gevoel heb gehad: a. je moet met elkaar toch wel kunnen praten — hoewel ik in wezen een sterke individualist ben — over geestelijke zaken, je moet een achtergrond proberen op te bouwen, je moet voor jezelf het gevoel hebben van: ik leef ergens vanuit; en b. vanuit de andere kant — en dat sprak natuurlijk vooral voor de oorlog heel sterk — de buitenkerkelijken waren in Nederland niet bijzonder in tel; ik heb er niet zo verschrikkelijk onder geleden, ik lijd er nog helemaal niet onder en dat is trouwens ook de laatste jaren veranderd — maar dat er een organisatie gekomen is die als een soort pressure-group voor buitenkerkelijken (en dat staat ook in het beginselprogramma) en die voor die buitenkerkelijken zoveel bereikt heeft, die op allerlei punten in de samenleving als vertegenwoordiger van die buitenkerkelijken optreedt — zonder overigens dat die buitenkerkelijken het dikwijls weten of er behoefte aan hebben — dat vind ik ongelooflijk belangrijk. En dat is natuurlijk op dit ogenblik minder geworden, omdat we een zekere erkenning hebben gekregen, maar aan de andere kant heb ik voor mezelf de overtuiging dat op hetzelfde moment dat we het HV op zouden heffen, dat er dan allerlei dingen zouden gebeuren, die we niet zo plezierig zouden vinden. Ik geloof dat machtsvorming toch wel belangrijk is...”

„Er zijn natuurlijk tal van mensen die van het Verbond nog nooit gehoord hebben. Zolang dat het geval is — en dat zal wel altijd zo blijven, daar maak ik me verder geen illusies over — zullen we moeten doorgaan met dat Verbond bekend te maken en gewoon zeggen dat wij dus voor een belangrijk deel zijn de vertegenwoordigers van de buitenkerkelijken in Nederland. Want er zijn nog altijd mensen die proberen Nederland tot een christelijke natie te stempelen. Niet dat ik wat tegen het christendom heb, integendeel, ik vind het — nou ja — een overtuiging waar ik het grootst mogelijke respect voor heb — het hangt er natuurlijk wel van af hoe het zich manifesteert in de wereld... Maar we zullen er rekening mee moeten houden dat tal van mensen nu eenmaal vinden dat er gedacht en gedaan moet worden, zoals zij menen dat er gedacht en gedaan moet worden. Denk

een radio-uitzending van zondag 9 augustus 1970

maar aan de zwembaden die niet opengaan op zondag. Nou goed, en dan moet je dus duidelijk maken dat er ook andere meningen bestaan. Maar daarnaast is er natuurlijk toch in de loop der jaren — en ja je wordt natuurlijk wel bedrijfsblind als je voortdurend met de dingen bezig bent als beroepsman, dan zie je dat niet altijd, maar je komt toch... af en toe manifesteert zich dat toch wel heel leuk dat het humanisme en dat Humanistisch Verbond een verrijkende invloed hebben gekregen... Het is al jaren geleden dat als er één of andere staatscommissie moest zijn over een bepaald onderwerp, dat men zei: daar moet natuurlijk een humanist bij, dat is duidelijk. En op dat moment ben je dus erkend hè, dat is het criterium, het punt van je bent erkend als men vindt: daar moet een humanist bij. Vroeger zeiden ze er moet iemand van eh... een neutraal iemand, of een algemeen denkend iemand moet er bij, maar tegenwoordig zeggen ze er moet een humanist bij...

„Het denken over het humanisme, ik zou zeggen het filosoferen over het humanisme gaat door. Onze vroegere voorzitter Van Praag, die bekleedt een leerstoel in Leiden, speciaal over het denken over het humanisme. En door onze internationale contacten leren we ook van elkaar. Ik heb me nogal vrij veel met dat internationale humanisme bezig gehouden, zoals je weet. Ik ben lid geweest van de staf van de Internationale, ik ben naar UNESCO toegevoegd om het humanisme te vertegenwoordigen, ik heb allerlei internationale congressen meegemaakt, ik ben redactie-secretaris van het internationale blad geweest — dus ik weet wel iets over dat internationale humanisme. Ik ken vele figuren, ik ken veel Amerikanen en noem maar op. En ik heb met deze mensen ook gepraat. Hun beeld — en dat is heel merkwaardig als je zo'n internationale conferentie bijwoont of in een werkgroep zit, we hebben internationale werkgroepen gehad, — dan krijg je... dan legt de één veel meer de nadruk op dit — bv. de lui uit India zijn bijzonder sterk politiek en maatschappelijk geëngageerd hè, daar kun je bijna spreken van een humanistische politieke partij a.h.w., dat blijkt ook uit het blad dat ze uitgeven — terwijl bv. in Duitsland daar zijn ze veel meer..., daar krijg je gewoon het gevoel dat ze met één of ander soort religie bezig zijn en in Amerika daar zijn ook groepen die voor hun bijeenkomsten volgens een bepaalde manier te werk gaan, dat gaat allemaal precies volgens afspraak, hoe zo'n hele dienst verloopt, dat ligt van te voren vast. En dat werkt toch op elkaar in. En daardoor krijg je toch een bepaald gevoel van nou ja, daar moet ik eens inspringen en dat humanisme in Nederland heeft te weinig het accent gelegd daarop en daar moet eens over gedacht worden en dat is natuurlijk ook... daar ontkom je niet aan. Op het ogenblik is er nou net een internationaal congres aan de gang in Boston, in Amerika. Dat gaat over de grote problemen van het ogenblik, van een menswaardige wereld... Want een menswaardige wereld dat is ook een wereld, waarin de mensen niet alleen een auto hebben, maar waarin ze voldoende te eten krijgen en waarin over ontwikkelingshulp wordt gedacht, waarin eh, nou ja de luchtvervuiling aan de orde komt en zo. Je ziet het ook aan de inleidingen, dáár wordt over gesproken. Dat is niet alleen maar filosoferen over een abstract onderwerp, dat is maatschappelijke aktie, die moet er uit voortvloeien...”

„Er is duidelijk op het ogenblik in allerlei schakeringen in de samenleving de behoefte om met elkaar over de dingen te praten. Je leest altijd over de eenzaamheid. Nietwaar, de eenzaamheid in de flatgebouwen, de mensen kennen elkaar nauwelijks... En het is natuurlijk mogelijk, en dat is in de praktijk ook bewezen en dat wordt in andere groeperingen ook gedaan, dat men met geïnteresseerden, niet-leden van de organisatie, over bepaalde dingen praat die op dat moment van belang kunnen zijn. Je ziet dat bv. regelmatig op de televisie, een groep mensen die zegt er moet hier nodig een kinderspeelplaats komen en we gaan met jonge ouders eens over dat probleem praten en wil je aan dat gesprek deelnemen. Nou, en dan rollen er vanzelf ook weer allerlei andere problemen uit. Hoofdzakelijk is dat het natuurlijk niet ontaardt in een gezwam in de ruimte, maar dat je de beschikking krijgt over iemand — dat is een techniek, die moet je leren — dat je de beschikking krijgt over iemand, die ook inderdaad zo'n gesprek kan leiden. Daar worden mensen voor opgeleid, en dan komt er ook wat uit. En wat het Verbond nu al jaren doet — en daar is onze vriend Schonk, geen onbekende in het Verbond, die oorspronkelijk raadsman was voor de arbeiderskampen, die is er mee begonnen, om met groepen van mensen, leden en niet-leden, over allerlei vraagstukken van praktische aard dikwijls te spreken. Ook over minder praktische dingen, ook over dingen die met de levensovertuiging, met de kijk op de dingen te maken hebben. En al zou het Verbond alleen maar dat doen, de gelegenheid openen, een soort platform voor de mensen te zijn om met hun ideeën ergens voor de dag te kunnen komen en menselijke sympathie te verwerven, om contacten te leggen en een stuk eenzaamheid op te heffen, dan zou je al een stuk verder zijn. En dat doet het Verbond zonder meer...”

„Men zal dan vanzelf, dat is mijn volstrekte overtuiging, tot de ontdekking komen dat er allerlei dingen zijn die erom schreeuwen om te worden aangepakt. Neem nou eens een kwestie als de bejaardenhulp, nietwaar, iedereen praat tegenwoordig over de bejaarden. Ik weet er iets van, ik ben bestuurder al tien jaar lang van een bejaardentehuis, dat inmiddels van de grond is gekomen — het heeft zeven jaar geduurd voor we de noodzakelijke vergunningen hadden, op zichzelf al een grof schandaal voor mijn gevoel —. Maar, nou ja, nou hebben we dat bejaardentehuis, en we denken als goedwillende burgers dat we het zo goed mogelijk doen, de mensen zijn allemaal wel tevreden geloof ik; we geven zelfs inspraak, zowel aan het personeel als aan de bewoners... Maar daarmee is het bejaardenprobleem natuurlijk niet opgelost, en daar zitten we de eerstkomende decennia mee, zijn we daar volop mee bezig en er moet een heel andere benadering komen... En ik bedoel, ik sta zelf zo op de drempel van het bejaard worden, maar naar mijn gevoel kunnen we er pas zinnig over gaan praten als er een heel nieuw soort bejaarde komt. Want de bejaarde van nu dat is een volstrekt ander mens dan de bejaarde die straks komt. Want de bejaarde van straks die heeft eisen leren stellen. En de bejaarde van nu — tenminste voor een belangrijk deel — is nog dankbaar dat er voor hem gezorgd wordt. Nou, vergeet het maar, over tien jaar zijn ze helemaal niet meer dankbaar. Dan gaan ze met hun vuist op tafel rammen en daar hebben ze dan groot gelijk in. Er zal iets moeten gebeuren. En nou ja, je ziet het al op-

komen, bejaardenpartijen en dat soort dingen, waar de mensen dus met hun specifieke problemen, die toch wel anders zijn dan van de mensen die nog werken, nou ja mee naar voren komen en zeggen: daar moet de samenleving een oplossing voor bieden. Naar mijn gevoel moeten ze er zelf over denken en zelf kunnen ze met oplossingen komen, en ja, die moeten dan op de één of andere manier verwezenlijkbaar zijn — en ja, ik heb zelf altijd het gevoel, maar misschien ben ik dan wat dat betreft een optimist, over het algemeen ben ik dat niet, dat, als je maar werkelijk wil, dan kunnen we zoveel denkkraft wel opbrengen, om bepaalde problemen op te lossen. Er zijn tal van problemen naar mijn mening die beslist niet moeilijker zijn dan een ventje op de maan neerzetten. Dat kan men ook, dan moeten er ook andere dingen kunnen gebeuren, waar we op het ogenblik nog niet eens de middelen voor hebben, de denkkraft niet voor hebben... En ik zou zo graag willen dat het humanistisch Verbond toch mensen — en dan kom ik weer terug op die ontplooiing — de mensen a.h.w. een kick gaf om over de dingen na te denken, hè, om zich er mee bezig te houden. Ik geloof dat dat één van de belangrijkste dingen is, dat de mensen het gevoel krijgen van: verdraaid nog aan toe zeg, het is toch leuk om er over te praten, niet alleen, maar er komt ook wat uit — en daar zijn ook voorbeelden van. En ik geloof dat we als moderne mensen dat zeker kunnen doen als humanisten — nou ja, je bent niet met iedereen dikke vrienden, uiteraard — maar toch over het algemeen het gezelschap van humanisten... tegen mijn vrouw ook zeg ik vaak: er zitten toch interessante mensen bij en leuke mensen en mensen met ideeën en het is toch lollig dat we die mensen bij elkaar hebben gebracht en als je met elkaar ergens over praat, dan komt er altijd wel wat uit op de een of andere manier, en dat is op elk gebied..."

Publicaties van het Nederlands Gesprek Centrum

In verband met de grote belangstelling voor de laatste uitgave (nr. 37) wijzen wij nog eens op een aantal publicaties die hieraan vooraf gingen. Het zijn:

- Nr. 30 Het Wonder
- Nr. 31 Homosexualiteit
- Nr. 32 Sociale zekerheid en persoonlijke
verantwoordelijkheid
- Nr. 33 Ethische aspecten van het
kernwapen
- Nr. 34 Misdaad en straf
- Nr. 35 De verhouding tussen de levende
godsdiens
- Nr. 36 Democratie
- Nr. 37 Verdraagzaamheid

Bestellingen per giro 58 t.n.v. De Humanistische
Pers - Utrecht.

Dr. G. A. van Klinkenberg

Een tuin in de wildernis

Uit de inleiding:

Hoewel de essays die in deze bundel verzameld zijn handelen over zeer verschillende onderwerpen: over de vraag naar de taak van de filosofie in deze tijd, over de ineenstorting van het „christelijke” wereldbeeld, over de positie van de dichters in een door wetenschap en techniek beheerste wereld, over de evolutieleer van Teilhard de Chardin, enz., worden ze toch tot een geheel verenigd, ten eerste door het feit dat de behandelde problemen overal ontspringen aan hetzelfde spanningsveld dat men kan aanduiden als het spanningsveld tussen geloof en wetenschap, verwachting en ondervinding, fantasie en waarheid, en ten tweede doordat in alle beschouwingen wordt uitgegaan van een bepaalde opvatting omtrent de plaats en de taak van het mensdom in het geheel van de natuur. De vraag hoe wij ons die plaats en die taak voorstellen is misschien de belangrijkste van alle „levensvragen”, omdat ons antwoord daarop bepalend is voor onze hele manier van leven, niet alleen voor ons denken, maar ook voor ons voelen en voor ons gedrag.

Welke winst aan menselijkheid, d.i. aan een verstandige en op sympathie en fundamentele verwantschap berustende omgang met elkaar, heeft de mensheid geboekt na twintig eeuwen christendom of dertig eeuwen oosterse „Wijsheid”?

Laten we onszelf en elkaar niet wijsmaken dat ons bestaan een hogere zin zou hebben dan het met alle overgave spelen — letterlijk — van deze rol naar ons beste weten en kunnen, en laten we er ons vooral terdege rekenschap van geven dat we op dit ogenblik hard bezig zijn dat spel grondig te bederven voor onszelf en voor onze nakomelingen. Dat we bezig zijn ons kostbaarste bezit: onze kennis, ons technisch vernuft en onze fantasie te misbruiken voor de directe bevrediging van domme geldzucht, blinde machtsbegeerte en kunstmatig opgeschroefde behoeften, terwijl het toch de belangrijkste functie van de wetenschap is dat zij ons in staat stelt de consequenties van onze handelingen te voorzien. Uiteindelijk benadelen we daarmee onszelf. Want heus aan de wetten van de natuur kunnen we geen jota veranderen en het universum, dat van sadisme en barmhartigheid niets weet, zal er geen traan om laten of er op de aarde een mensheid woont of niet.

De schrijver besluit zijn boek met:

Mij dunkt dat een wezen als de mens, dat intelligent en vindingrijk genoeg is gebleken om de atoomkernenergie te ontdekken en te leren besturen, ook genoeg verstand moet kunnen opbrengen om de weg te wijzen naar een betere menselijke wereld.

214 blz.

f 19,50

Te bestellen per giro 58 t.n.v. de Humanistische
Pers - Utrecht.

Informatie

„Ik heb aan uw verzoek, om hier een inleiding te houden over universitair onderwijs, volgaarne en toch met schroom voldaan. Volgaarne omdat ik met hoofd en hart en vol vreugde de studentenbeweging in uw Bond en het maandblad *Kentering* volg en het initiatief waardeert, dat gij in zake het onderwerp van deze bijeenkomst hebt genomen. Gij voelt de tekortkomingen en wilt — zoveel mogelijk in overleg met anderen, natuurlijk ook met ouderen —, de fouten aanwijzen en naar de middelen tot verbetering zoeken. Gij staat daarbij zonder twijfel aan de voor de hand liggende opmerking bloot, dat gij, jongeren, die nog zoveel te leren hebt, eens eventjes wilt gaan aangeven hoe de ouderen en bekwameren u zullen hebben te onderichten. Het verwijt van zelfoverschatting en misschien wel van gemakzucht zal allicht worden gemaakt. Ik zou mij er misschien bij kunnen aansluiten wanneer deze pogingen uitgingen van de gemiddelde student, voor wie — houdt het mij ten goede — ook de schampere woorden gelden, die wijlen Bolland over de gemiddelde proletariër schreef: n.l. dat hij nu eenmaal een hopeloos middelmatig mens en daarom nooit veel bijzonders is. Trouwens voor een hervorming van het universitair onderwijs zou ik ook de mening van de gemiddelde student willen kennen. Niet alleen omdat met zijn mentaliteit moet worden rekening gehouden, maar ook omdat de studenten zelf meestal zeer goed weten, wat hun docenten en hun voordrachten waard zijn, zowel in theoretisch als in praktisch opzicht. Doch hoe dit ook zij: op het vraagstuk van de hervorming van het universitaire onderwijs is thans door een betrekkelijk kleine sociaal-democratische voorhoede van de studenten, onder leiding van enige bekwame, iets oudere voorgangers, de aandacht gevestigd. En ik ben er zeker van, dat hier niets heeft voorgezet dan de behoefte om het universitaire onderwijs zo vruchtdragend als mogelijk voor de gehele maatschappij te doen zijn. De tekortkomingen van het huidige universitaire onderwijs zijn voor Duitsland door mannen als Becker en Scheler met meedogenloze scherpheid aangegeven. Er is geen enkele reden — ook niet te onzent en ook na het nieuwe academisch statuut niet — om voorop te stellen, dat we het zo heerlijk ver hebben gebracht. En waar we te onzent tot voor enkele maanden niet alleen nog niet aan de ingrijpende hervorming, maar zelfs nog niet aan de kritiek toe waren, daar juich ik het toe, dat gij het initiatief hebt genomen; dat gij het vraagstuk, meer in het bijzonder van socialistisch standpunt, in uw kring aan de orde hebt gesteld... Laat er enige zelfoverschatting bij u zijn! Wat nood? De ouderen en eventueel wijzen moeten u dan maar met klemmende argumenten, zonder gekwetste ijdelheid, tot rede brengen of u anders aan de kaak stellen. Trouwens: enige zelfoverschatting is nu eenmaal aan de jeugd uiteraard eigen, vooral bij de energieke en idealistische elementen onder haar, als begeleidend verschijnsel van zoveel goede kwaliteiten. En wanneer gij met uw behandeling

van het universitaire vraagstuk over de schreef zou zijn gegaan, dan nog zou ik mij in uw elan verheugen, omdat niets, dunkt mij, erger is dan de onverschilligheid en het cynisme, die tegenwoordig ook een groot deel van de studerende jongeren hebben aangetast.”

„In onze tegenwoordige maatschappij zijn steeds meer onderlegde bestuursambtenaren, leraren, onderwijzers, journalisten, toneelspelers, musici, cineasten enz. nodig. Ten deze zijn de universiteiten vooral schromelijk in gebreke gebleven. Wil men werkelijk de beschaving en de cultuur bevorderen, dan behoort voor al deze beroepen een academische opleiding in een milieu van beoefening van alle wetenschappen en kunsten te komen. De bestuursambtenaren kunnen niet volstaan met een zuiver juridische universitaire opleiding, of met buiten-universitaire studie en examens, zoals thans nog veelal geschiedt. Want zij hebben veelal ook culturele leiding te geven. Geheel onvoldoende zijn voor de leraren natuurlijk de M.O.-examens, waarvoor de opleiding te hooi en te gras, meestal particulier en voor ieder vak geheel geïsoleerd geschiedt en welke examens prof. Kruyt zo terecht „een karikatuur” noemt van toepassing voor ambten, waarvoor men toch pretendeert een wetenschappelijke vorming en voorbereiding noodzakelijk te achten”. „Lieden, die vaak niet in staat zijn een leerboek in vreemde talen te lezen”, aldus prof. Kruyt verder, „willen zich voorbereiden op die examens, die dan ook jammerlijke verhoudingen tussen geëxamineerden en geslaagden vertonen”. Van de opleiding van de onderwijzer, betoogt prof. Kruyt, „dat zij nog allerminst vrij is van de herinnering aan de kosterschoolmeester; de gehele wereld van het lager onderwijs wordt nog veel te veel als een gebied beschouwd, zó ver van alle wetenschappelijkheid verwijderd, dat men het, van boven af gezien, maar in zijn eigen sop laat gaar koken. Men wordt tot onderwijzer opgeleid door andere onderwijzers, en dan geëxamineerd weer door andere onderwijzers; men blijft altijd in hetzelfde wereldje, trouwt een onderwijzeres en krijgt weer kleine onderwijzertjes en onderwijzeresjes”. Prof. Kruyt wijst er op, dat allerlei zich opdringende problemen van het voortgezet lager onderwijs, van het onderwijs aan volwassenen en van het middelbaar onderwijs (ik voeg er aan toe: ook het dringende probleem, hoe men aan studenten met een behoorlijke algemene vóóropleiding komt), onoplosbaar zijn zonder veel beter opgeleide onderwijzers. (—) Ik geloof, dat een universitaire opleiding van de onderwijzer niet alleen nodig is voor het wetenschappelijke peil, in engere zin, van het lager onderwijs, maar ook het gevoelsleven moet bij de onderwijzers en zo bij hun leerlingen tot ontwikkeling worden gebracht...”

Uit een rede, gehouden voor sociaal-democratische studenten in 1931 (!) door wijlen R. Kruyt, marxistisch theoreticus.